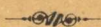

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangelikus bel- és külmisziói folyóirat.

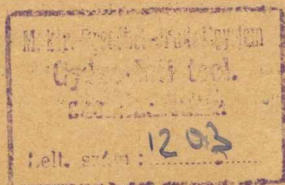
Felelős szerkesztő és kiadó:

SCHOLTZ ÖDÖN evang. lelkész,
Ágfalva (Sopronmegye)

Scholtz Ödön

IX. évfolyam.

TARTALOMJEGYZÉK.

1. Írásmagyarázat.

	Lap:
Apost. cselek. 26, 28.	213.
Énekek éneke 3, 4.	29.
Hoseás 6, 1.	178.
János 6, 48—50.	93.
János 15, 13.	29.
Lukács 5, 10.	149.
Lukács 13, 19.	193
Máté 5, 13.	125.
Zsid. 13, 8.	1.

2. Általános vonatkozású cikkek.

Beköszöntő. <i>Scholtz</i> Ödön.	2.
Fel a szent munkára. <i>Scholtz</i> Ödön.	30.
Haeckel és monizmusza, a tudomány ítélőszéke előtt. <i>b. r.</i>	150.
Megerősödött kereszténység. <i>H. K.</i>	4, 34, 63, 94.

3. Belmissziói cikkek.

A Gusztav Adolf egyesület közgyűlése. <i>Gura</i> Jenő.	215.
Alakítsunk minden gyülekezetben nőegyletet. <i>L. F.</i>	51.
A soproni felső egyházmegye belmissziói egyesületéről. <i>ts.</i>	19.
Áttérési mozgalom Barcson. <i>S. Ö</i>	22.
Betánia, <i>Hollerung</i> Károly	116.
Diakonusok és Diakonisszák.	140.
Dianiska András, a belmisszió buzgó utörője. <i>R. F.</i>	17.
Egy komoly szó. <i>Böhm</i> Richárd	202, 214.

„El Rómától! Az osztrák áttérési mozgalom jelentősége.

<i>Kovács</i> Zsigmond	219.
Keresztény családi emlékkönyv. <i>Zubrak</i> Dénes.	118.
Löhe és a neuendettelsai intézetek. <i>Bárdy</i> Ernő.	153, 177, 196.
Mi a belmisszió feladata? <i>Mayer</i> Pál	47.
Oberlin János Frigyes. <i>Helvényi</i> Lajos	131.
✓ Szórványaink és missziói gyülekezeteink ügye. <i>Pröhle</i> Károly	106, 126.
Szórványunk gondozása. <i>M. P.</i>	194
Vándorlegényeink. <i>Hennig</i> Márton	223.
Wichern János Henrik és a hamburgi „Rauhes Haus“. <i>Gyalog</i> István	72, 98

4. Külmissziói cikkek.

A Lipcsei Misszióról:

A dán-hallei misszió 200 éves jubileuma. <i>Z. J.</i>	13.
A dzsagga-misszió. <i>Z. J.</i>	111.
A tanulok földje és népe. <i>Z. J.</i>	204.
A wakamba misszió. <i>Z. J.</i>	44.
Az újabb tanulmisszió történetéből. <i>Z. J.</i>	137
Évi ünnepély és közgyűlés. <i>Z. J.</i>	161.
Missziói szemináriumunk jubileuma. <i>Z. J.</i>	183.
A dunántuli lelkészegylet elé terjesztett missziói jelentés. <i>Scholtz</i> Ödön	174.
Coillard Ferenc francia hittérítő élete. <i>Kovács</i> Zsigmond	38.
Labrador. Dr. <i>Buchner</i> K.	158, 180.
Mire törekedjék a misszió? Egyesek vagy egész népek meg- térítésére? Dr. <i>Schwarz</i> K.	6, 36, 67

5. Belföld.

25, 53, 82, 122, 141, 165, 186, 208, 228. lap.

6. Külföld.

26, 57, 87, 170, 190, 211, 233. lap.

7. Egyről-másról.

88. lap.

8. Irodalom.

26, 58, 90, 146, 190, 236. lap.

9. Nyugtázás.

28, 59, 91, 124, 148, 171, 192, 212. 239. lap.

10. Üzenetek.

28, 59, 92, 124, 148, 172, 240. lap.

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangélikus bel- és külmisziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

A Jézus Krisztus tegnap és ma ugyanazon volt, mindörökké is ugyanazon léssen. Zsid. 13, 8.

Ezen a mult, jelen és jövőndő minden boldogságát magában foglaló Istenigével nyitom meg a »Missziói Lapok«-at. *Jézus Krisztus tegnap.* Ez a legmegfelelőbb felirat a keresztény egyház eddigi történetére. Volt-e csak egyetlen pillanat a történelem hosszú évszázadai alatt, melyben az Ur elhagyta volna egyházát? Nem, — Ő vezette népét, mint a jó pásztor, hol a hitélet virágos mezején, hol a tévhit, a hitetlenség s a világszeretet sivatagján, hol pedig az üldözések s megpróbáltatások véres tengerén keresztül, de mindég áldva, védve, megvilágosítva s úgy, hogy »beszéde« mindég megnyugvást hozott az egyház sorsaért aggódók szívébe. E világ már ezerszer megbuktatta volna az egyházat, ha Krisztus nem tartotta volna felette »tegnap« vagyis a multban védő karjait. *Jézus Krisztus ma.* Igen is ma, az egyház jelen siralmas helyzetében sem bizhatunk másban, mint benne. Ma is Jézus egyedüli segítőnk, Krisztus egyedüli üdvözítőnk; — de nem az, akit a modern theológia meg akar fosztani isteni dicsőségétől, hanem az, akiről az apostolokkal valljuk: Hiszek a Jézus Krisztusban, Istennek egyszülött fiában, mi Urunkban! Ez az Ő dicsőségét hirdető »régí hit« szólaljon meg ezen a mai kornak szolgáló lapban. Az Ő irgalmából és isteni segítségével igyekezzünk közöttünk újból felemelni a Dávid leesett sátorát, oly sok sebből vérző szent Sionunkat, mint volt a régi időben. *Jézus Krisztus mindörökké.* Milliók nem hallották még e szent nevet. Azokhoz is el kell vinnünk, mert a pogányoknak is joguk van az idvességre. Már pedig nincsen senkiben másban idvesség, nem is

adatott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk. S bármit hoz a jövő szegény egyházunkra, akár kívülről jövő, akár saját gyermekei hűtlenségéből folyó újabb szenvedést és megpróbáltatást, — a csüggedéstől óvjon meg a bizodalom: az Ur Jézus Krisztus hatalma, hűsége és szeretete egyházával leszen mindörökké!

Beköszöntő.

Uj cím alatt, de az eddigi szellemben szerkesztve indítom meg a „Külmisszió“, most már „*Missziói Lapok*“ *) új IX. évfolyamát. A címen kívül a lap terjedelme és tartalma is megváltozik illetőleg kibővül, mivel ezentúl lehetőleg havonként, de évenként legalább 10 számban jelenik meg s a külmisszió szent ügyén kívül, számos hű előfizető kívánságára, belmissziói kérdések tárgyalására is kiterjeszkedik.

Hogy egyházunknak szüksége van egy ilyen közlönyre, ahöz kétség nem fér. Mindjobban belátjuk, hogy közigazgatási gyűlésekkel, szónoklatokkal s paragrafus gyártással nem lehet az Ur egyházát a mai veszedelmes korban a pusztulástól megmenteni s a sok helyen haldokló gyülekezetekben új hitéletet ébreszteni. *Gyakorlati kereszténység!* lesz azért mindinkább korunk jelszava s aki talán azt gondolja, hogy ez „modern“ jelszó, az nagyon is téved. Nem más ez, mint amit az apostol már a keresztény egyház aranykorában így fejezett ki: *A Krisztus Jézusban csak az a hit használ, mely a szeretet által cselekszik* (Gal. 5, 6). Azon őskeresztény állapot visszavarázsolására kell azért ismét törekednünk, melyet Lukács oly szépen ecsetel a szent apostolok cselekedeteiről irt könyvében (2, 44—47), midőn a hit és szeretet egymást csókolva karöltve jártak, úgy hogy nemcsak a gyülekezeti élet virágzott, hanem az Ur minden napon *szaporította* is a gyülekezetet azokból, akik idvezülendők valának. Ilyen viszonyok megteremtésén akar lapom, szerény tehetsége szerint, hazai ágost. hitv. evang. egyházunk körén belül közreműködni.

Ki tagadhatná, hogy ez irányban nagy mulasztás terheli egyházunkat. Ugy a hittérítés mint a belmisszió terén eddig alig tettünk valamit s ami kevés történt, azt sem az egyház mint ilyen, hanem egyesek lelkesedése s áldozatkészsége produkálta. A most sűrűbben hangoztatott „gyakorlati kereszténységet“ sürgető követelésekből pedig mintha Izsák ama gyanakvó sóhaja hangzanék felénk: „A szó Jákob szava, de a kezek Ézsau kezei“ (I. Móz. 27, 22). Református, — me-

*) Az eredetileg tervezett „Missziói Füzetek“ helyett a „Missziói Lapok“ címet választottam, mivel „Missziói Füzetek“ címen már előbb egy népies külmissziói füzetsorozatot indítottam meg s így az egyforma cím könnyen összetévesztésre vezethetne.

thodista — körökből jön a hívogató szózat. Mit tegyünk? Amilyen örömmel szemléljük a református atyafiak ezirányú buzgóságát saját egyházuk érdekében, ép oly természetes, hogy ágost. hitv. evang. egyházunk csak sajátos viszonyai, szellemi és történelmi fejlődése, hogy úgy mondjam csak *saját hite alapján*, (mely tisztaságában azonos az őskeresztény egyház hitével) *cselekedhetik* áldásosan s eredményesen *a szeretet által* s fejthet ki sikeres bel- és külmissziói tevékenységet.

Ezzel azt hiszem elég világosan jeleztem, hogy a „*Missziói Lapok*“ irányát ágost. hitv. evang. egyházunk hite, illetőleg hitvallása szabja meg s így minden egyházunk körén belül és kívül megindítandó s fejlődő egyházi tevékenységet aszerint fog megítélni s esetleg elítélni, amint az ezen hitvallási alapon áll, avagy attól elvezetni törekszik. A „*Missziói Lapok*“ tehát szerény erejükhöz képest mintegy az *élő lelki-ösméret* szerepét szeretnék teljesíteni egyházunkban, miért is mindazok csatlakozására és pártolására kell számítanunk, akik ágost. hitv. evang. egyházunk hitét öntudatosan vallják s meg vannak győződve, hogy egyházunk bel- és külmissziói tevékenysége csak ezen az örök, mert az Evangéliumban lefektetett isteni alapon lehet eredményes. Ezen az egyház Ura által vettetett s hű szolgája Luther által megtisztított egyházi, hitvallási alapon szólitom fel egyházunk összes hű tagjait, a nyelvi és társadalmi eltérésekre való tekintet nélkül, közös szent munkára!

De a bel- és külmisszió ügyén kívül, a lehetőséghez képest, a *gyakorlati lelkészet* fontosabb kérdéseinek tárgyalására is tért óhajtok nyitni. Ez annyival indokoltabb, mivel a lap legtöbb előfizetője előreláthatólag ismét az oly sokat ócsárolt lelkészek sorából fog kikerülni Szivesen felveszek azért a lapba a *gyakorlati theologia* körébe vágó értékes dolgozatokat is, s az egyházért legtöbbet fáradozó lelkészi kar igaz érdekeit annyival inkább felkarolom, mivel erre nézve ez idő szerint szintén nincsen megfelelő közlönyünk. Végül megjegyzem, hogy bár a „*Missziói Lapok*“ nem akar néplap lenni, mégis arra töreksem, hogy az egyház minden tagja élvezettel s lelki haszonnal olvashassa.

Mivel a „*Missziói Lapok*“ nem számíthatnak ezrekre rúgó segélyre, kérem mindazokat, akik a lap megindítását, illetőleg fenállását óhajtják, küldjék be rögtön s egy összegben az egész évi 5 korona előfizetési díjat. A 2. számot már csak az előfizetőknek szándékszem megküldeni.

Azon reményben, hogy szerény közreműködésünkkel is helyes irányba tér s fokozott fejlődésnek indul egyházunk körén belül a kül- és belmisszió ügye, az Úr kegyelmébe ajánlom a „*Missziói Lapok*“-at. Bárha reá is vonatkoznék az Úr ígérete: „*Megáldalak tégedet . . . és immár légy áldás!* (I. Móz. 12, 2).

Ágfalva (Sopronmegye) 1906 január 10.

Scholtz Ödön.

Megerősödött kereszténység.

Péter apostolnak az Ur amaz éjjel azt mondá: Te azért idővel megfordulván, a te atyádfiaidat *erősítsed* (Luk. 22, 32). Aki az apostol második levelét figyelemmel olvassa, könnyen észreveszi, hogy ő ezen intő szót el nem felejtette. Első levelének végén is az a kérelme az Istenhez, hogy tegye a hívőket tökéletesekké, *erősítse* meg, tegye *állandókká* és *állhatatosakká*. Második levelének pedig nincs más célja, mint inteni a híveket: Igyekezetek hivataltokat és választástokat *megerősíteni* (1, 10): nem szünöm meg titeket inteni ezekről, jóllehet tudósok és erősek vagytok a jelen való igazságban (1, 12), nehogy azoknak a gonoszoknak tévelygésétől elvonattatván, a ti saját erősségetekből kiessetek (3, 17).

Mindazok ugyanis, akik nem tudósok és erősek, hanem „tudatlanok és erőtelenek“ (3, 16.) az *állhatatlan* lelkek (2, 14.) könnyen áldozatul esnek a hamis tanítóknak, akik, ugymond: Ti köztetek is léznek (2, 1).

Még nem jelentek meg a hamis tanítók a hívők között, de az apostol más gyülekezetekben látta garázdálkodásukat és tudja, hogy sokan fogják követni azoknak veszedelmeket (2, 2.) azért, ugymond: A ti tiszta elméteket az intés által felindítom (3, 1.), hogy ti, akik ezeket elein értitek, megoltalmazzatok magatokat (3, 17.). Most ugyan tudósok és erősek vagytok és én bizom bennetek, hogy megálltok, *de nevekedjete* a kegyelemben és Krisztus esméreteiben (3, 18.) és pedig úgy, hogy minden teljes igyekezeteteket erre reá vetvén, hitetekben teremtsetek elő erényt, az erényben pedig tudományt, a tudományban pedig mértékletességet, a mértékletességben pedig türeést, a türeésben pedig istenességet, az istenességben pedig atyafiui szeretet, az atyafiui szeretetben pedig felebaráti szeretetet (1, 5—7).

Ez a Krisztus igaz ismerete (8. v.), ez a hivatal és választás *megerősítése*, ez a saját *erősségetek!* Ha ezeket cselekszitek, soha meg nem ütköztök, hanem akadály nélkül és bőséggel nyertek a Jézus Krisztus országába való bemenetelt (10. és 11. v.).

Az apostol tehát azt akarja, hogy tökéletesek legyenek a hívők.

A megerősödött kereszténység nemcsak a hamis tanítók elleni megoltalmazást célozza, hanem az akadálytalan és bőséges bemenetelt Krisztus országába. A hívőtől, mint *jó fától* nemcsak az kívántatik, hogy valamelyes gyümölcsöt hozzon — csak hogy elkerülje a tűzben való megégettetést, hanem hogy tökéletes és bőséges gyümölcsöccsel jutalmazza a mennyei kertész fáradságát.

Aki ilyen jó ja kíván lenni, az teremtsen elő hitében erényt, tudományt, mértékletességet, türelmet, istenességet, atyafiui szeretetet és felebaráti szeretetet.

A megerősödött kereszténység nagy jelentősége miatt különös gonddal kellene ezen igék tartalmát megvizsgálnunk és meghatároznunk. De fájdalom, a tudományos és gyakorlati írásmagyarázat mesztere i épenséggel nem forditanak ezen igék magyarázatára különös

gondot. Mindjárt az első ige, az erény = virtus [amelyet Pál apostol egyszer használ (Phil. 4, 8.) és Péter apostol I. levelében egyszer, II. levelében kétszer] közelebbi jelentése iránt teljes kétségben hagynak,

A második ige agnósis (tudomány) így magában állva, ugyancsak bizonytalan jelentésű s a többi első pillantásra világos jelentésű ige fogalmi meghatározása szintén nehézséggel jár.

A következőkben két évi, csaknem folytonos elmélkedésnek rövid eredményét adjuk:

I.

Erény, virtus, az első, amit hitünkben felmutatnunk kell.

A hit a természetes, vagyis ó embernek halála. Aki hisz, Krisztus halálában keresi életét, mert érzi, tudja és vallja, hogy Isten ítélete, a kárhozat vár reá. De nemcsak keresi, hanem meg is találja, mert tudja és tapasztalja: *érettem* halt meg és támadott fel az Ur. A hívőnek élete, boldogsága — a bűnbocsánat Krisztus vérében. Ilyen hitben és bizodalomban valjon milyen erényt fog felmutathatni? A hitben való virtus, avagy férfiaság — csak a *teljes, tökéletes bizodalom* lehet.

Mert kezdetben a bizodalom még kételylyel, félelemmel vegyes. És a hányszor a bűn felüti fejét a hívőben, újra és újra jelentkezik a kétely és félelem: megbocsát-e nékem a mennyei atya, gyermekének tekint-e még? A teljes, tökéletes bizodalom a hitnek *erénye*.

Amíg bizom Krisztus vérének megváltó erejében, addig az *Övé* vagyok, az ő drága áron megváltott tulajdona. A bizodalom tehát egyszersmind *hűség* is. De nem olyan hűség, mint ember és ember között szokott lenni. A megváltó iránti hűség csupa *hála* — a halálból való megszabadításért.

Ezen hála indítja a hívőt minden jóra.

Ahol nincs hála, nincs hűség, nincs bizodalom — ott hiányzik az *erőforrás* és az új élet folyama csakhamar elapad és végtére ki is szárad. Az erény tehát a hitélet forrásának, a jó fa gyökerének mondható.

Kérdés most már, hogy a teljes *elhatározott bizodalom* előteremtése mi módon történik? „Határozott kereszténység“ („Entschiedenenes Christentum“) az angol-amerikai methodizmusz általánosan ismert jelszava. Hát hogyan szokta a methodizmusz előteremteni a „határozottságot?“ Egy-leteket alapít, (anélkül semmit sem lehet már elérni) és ezekben a tagokat szívbéli imára és vallástételre buzdítja. Aki erre nem hajlandó, vagy nem képes, az meg nem tér. A gyors és hirtelen megtérés kedvező előjele és jó kezdete az efféle „határozottságnak.“

A módszeres, vagyis methodikus elhatározottság meglehetősen új keletű a keresztény egyházban. Ha ez volna a valódi és egyedüli határozottság, akkor a régebbi századokban a hit, erény nélkül való volt, más szóval: a hitélet forrás nélkül, a jó fa gyökér nélkül élt. Ez nem valószínű.

A hit erénye mindenütt mutatkozik, ahol a Krisztusban nyert jó-tétemény folytonos becsülésben marad; ahol az egyszer elfogadott bün-bocsánat újra és újra, mindig nagyobbodó hálával és örömmel elfogad-tatik; szóval ott, ahol a *kereszttség* érvényben és hatásban marad.

Minden hívő, aki kátéjának a kereszttségről szóló 2. és 4. kérdését is gyakorolja — a hit erényében gyarapszik. A Krisztus érdemének mind mélyebb és teljesebb ismeretére vezet a *törvény és Evangélium*, azaz Isten igéjének rendes és imával összekötött használata. *Ez tehát az egyedüli mód a hitbeli erény előteremtésére.*

Nincs szükség újabb és újabb „*módszerre*“, hanem a régi és mindig új Isten igéjére és annak rendes hirdetésére. Az egyházi rend, melynek magva és veleje az Ur szerezte predikátori hivatalt — azért nélkü-lözhetetlen.

Az u. n. „határozott kereszténység“ az egyházi rendet ugy-szólván teljesen mellőzi s nagy súlyt fektet a szivbeli imára. Valóban, a teljes, elhatározott bizodalom az *abba-kiáltásban nyilvánul* (Róm. 8, 15. Gal. 4., 6.). De ezen abbakiáltás sem „*módszert*“ nem kíván, sem „*módszer*“ által elő nem segítetik. Ahol megvan a *teljes bizodalom*, ott a Miatyánk, a zsoltárok, az egyházi liturgia és minden jó könyvbéli ima *szivbeli imává* lesz.

Mi tehát joggal mellőzzük a módszeres kereszténység, vagyis a methodizmusz utmutatását és segítségét, amidőn az apostol intése szerint igyekszünk előteremteni a hitben *erényt*, az erényben pedig a tudományt.

(Folyt. következik.)

H. K.

Mire törekedjék a misszió?

Egyesek vagy egész népek megtérítésére?*)

Irta: dr. Schwartz Károly.

Ez első pillanatra teljesen felesleges kérdésnek látszik. Mert minden nép egyes személyekből áll. Ha egy nép között minél többen megtérnek, úgy ennek végeredménye egy keresztény nép, akár ez volt a cél, akár nem. És megfordítva, ha egy egész népet vagy nem-zetet kereszténynyé akarunk tenni, ez csak úgy lehetséges, ha az illető nép egyes tagjait Krisztushoz vezetjük. Az egész tehát hiába-való vitatkozásnak tetszik; a valóságban azonban ezen kérdés helyes

*) Ezen eikk, melyet nagynevű szerzőjének, a Lipesei Misszió érdemes igazgatójának engedelmével közlök, a *Neue Kirchliche Zeitschrift* 1905. évi 8. füzetében ezen címen jelent meg: Hat die Mission Einzelbekehrung oder Volkschristianisierung ins Auge zu fassen? A nagy érdekű s tanulságos dolgozatot, melyet St. R. s—i *lelkész* fordított, olvasóim kiváló figyelmébe ajánlom.

megoldása a missziópraxisra s a térítési módra nézve igen nagy jelentőséggel bír. Figyeljük csak meg, hogy mennyire befolyásolja az egyes embert cselekedeteiben, ítélkezésében, gondolkodásában és érzésében az, amit mások mondanak, a közvélemény, népének vagy nemzetének szokása, erkölcsse és felfogása. Sokszor észre se vesszük, hogy mennyire terjed ezen befolyás. De ha vissza emlékszünk pl. arra, hogy minő hatása volt körülbelől 30 év előtt Németország több helyén a polgári házasság bevezetésének, mikor az uralkodó liberális sajtó kiadta a jelszót, hogy az egyházi esketés többé nem divatos, mire péld. Magdeburgban a házaspároknak csaknem 50%-a mellőzte az egyházi esketést, — akkor az egyes ember önállóságát a közvéleménnyel, a nép ítéletével szemben nem fogjuk túlbecsülni. S ha ez egy protestáns népnél is oly csekély, melynek pedig egész neveltetése arra céloz, hogy a személyes felelősség érzete s az önálló cselekvés kötelességének tudata minél jobban kifejlődjék benne, mennyivel nagyobb lesz az egyes ember függési viszonya az összeség ítéletétől más, különösen pogány népeknél? Valjon teljesen ignoráljuk-e ezen körülményt, amennyiben csak egyesek megtérítésére törekszünk, azt mondván: minél nagyobb a néplélek ellentállása, annál erősebb és egészségesebb az ennek dacára megtérők kereszténysége; minél keményebb a talaj, annál erősebbek a rajta áttörő növények? Avagy talán inkább a talaj lazítására törekedjünk, hogy a gyengébb növények se pusztuljanak el, hanem szintén fejlődjenek? s rendszeresen igyekezzünk az egész népre hatni, hogy a kereszténység elleni előítéletet s az „uj istenek“ ellen fenálló ellenszenvet enyhítsük s ezáltal az egyes egyén megtérését gátló ellentállást gyengítsük? Hiszen nem épen hizelgő a homo sapiens-re, ha az embereket megvető filozófus*) „csordaállatnak“ (Herdentier) nevezi. De ha ezen jellemzésben még is van valami igaz, úgy felvethetjük a kérdést, valjon a misszió a „más juhokat, melyek nem ezen akolból valók“ — ahogy a pogányokat a rajtuk teljesítendő missziói feladatra gondolva maga Krisztus nevezi, — csak egyénenként avagy csordánként igyekezzék-e a jó pásztorhoz vezetni, hogy szavát hallgassák és kövessék? Mert az eredmény nagyon is attól függhet, hogy melyik módot követjük.

I.

Midőn a 18. században a pietizmusz először kezdeményezett említésre méltó evangélikus missziói munkát, a katolikus misszió már másfél század óta működött. Célja az volt, hogy lenetőleg minden népet a szentszék fenhatósága alá hajtson. Minthogy Róma egyáltalán kevés súlyt fektet az egyén belső érzületére, mert a római egyházhoz való tartozás nézetük szerint mintegy biztosítja (garantálja) az üdvösséget, csak ter-

*) Nietzsche.

mészetes, hogy a katolikus misszió, mely még hozzá a középkori térítési módot a „cogite intrare“ elvével vette például, nem egyesek, hanem egész tömegek megtérítésére, egész népek megnyerésére törekedett, miáltal persze a szoros kaput és keskeny utat igen tágassá és szélessé tette, hogy sokan legyenek akik azon járnak. Az így megtérített népeket aztán az egyházi nevelés által nemzedékről-nemzedékre közelebb akarták hozni a katolikus keresztények ideáljához, amint az a germán népeknél történt volt.

Már a felekezeti ellentét magával hozta, hogy a protestantizmus, mely szerint az egyén csak saját és nem az egyház hite által sajátíthatja el az üdvöt, így nem misszionálhatott. A római alkalmazkodás péld. Kinában az ősök tiszteletéhez, vagy Indiában a bálvány processziókhöz annyira megy, hogy a katolikus kereszténység a missziómezőn sajnos gyakran csak átfestett pogányságnak nevezhető. De ettől egészen eltekintetve, a pietizmus, mely már itthon is az egyházból a konventikulumok kicsi köreibe menekült, nem is gondolhatott egész népek megtérítésére. Hiszen főcélja az volt, hogy csak egyeseket, de természetesen minél több egyént nyerjen meg a bárány számára. Gróf *Zinzendorf* egy 1732-ben írt levelében azt tanácsolja egy angol hittérítőnek, hogy ne dolgozzék olyan pogányokon, akiken nem látja a hithez való hajlamot*), mert épen a Kornéliusz és Kandakes-féle emberek azok, akikhez Krisztus szolgáit küldi. A misszionáriusok tehát csak az üdvöt kereső lelkekkel foglalkozzanak, mint a milyen ama szörcsen komornyik volt. A következő jellemzés, melyet *Spangenberg* nyújt gróf Zinzendorf missziói ideáljáról, épen a mi kérdésünk szempontjából nagyon érdekes: „Ő nem törekedett egész népek megtérítésére. Nem akarta annyira a mindenfélét összefogó gyalomot, mint inkább a kiválasztást, az élő hívők kis seregét“. Midőn helytelenítette, hogy Szt. Tamás szigetén a hittérítők írni tanították a szörcseneket, úgy főleg azon aggodalom vezette, hogy a rabszolgák urai megharagudnak miatta, attól való féltükben, hogy a rabszolgák emancipáció utáni vágya, a világi műveltség birtokában emelkedni fog. De az is kitünik belőle, hogy a misszió feladatát tisztán vallási szempontból ítélte meg s hogy nézete szerint a hittérítőnek nem szabad olyan dologgal foglalkozni, amely nem áll összefüggésben az illető egyén lelki üdvösségével.

Zinzendorf missziói instrukcióiban s leveleiben gyakran erősen kidomborodik ezen egyesek megtérítésére irányuló célzat. Éles elméjével belátta ugyan, hogy „a megtért szörcsenektől és szörcsen nőktől nem lehet ugyanazt követelni, mint a herrnhuti testvérektől“. Határozottan inti a misszionáriusokat, hogy ne mérjék „herrnhuti öllel“ a megtértek kereszténységét, sőt egyelőre a többnejűséget is megtűrné azoknál, akiknek megtérésükkor már több nejük van. Attól is óv, hogy a térítést nyilvános igehirdetéssel kezdjék s azt kívánja, hogy a hit-

*) „Disposition zu einem rechtschaffenen Wesen“.

térítők olyan egyes lelkekhez forduljanak, kik megérdemlik s kiket az Idvezítő vezet hozzájuk. Gyakoriak nála a kritikus megjegyzések más misszionáriusokról, akik túlsokat foglalkoznak világi ügyekkel s ezen kritika első sorban a Trankebarban (India) működő hallei hittérítőkre vonatkozik. Hiszen a hallei pietizmusz kezdettől fogva más színezettel bírt mint a herrnhuti, s a hallei misszionáriusok hazai egyházukból sokkal több józan lutheránus érzületet vittek magukkal, hogysen rögtön be nem látták volna, hogy a misszióban lehetetlen csupa igazhivőkből álló egyházacskákat (ecclesiolas vere credentium) gyűjteni. A kopenhágai kir. missziói kollégium feddi őket, hogy oly kevéssé tesznek eleget a pietisztikus ideáloknak. Egy 1719-ben kelt levélben erős szemrehányásban részesülnek, hogy megakadályozzák az Istenországába való bemenetelt, mivel pénzt és időt külső világi dolgokra fordítanak. Ezen világi dolgok közé számítják nemcsak a Biblia kinyomatása végett felállított könyvnyomdát, hanem a templomok építését, sőt az iskolák s egy szeminárium alapítását is. Nem tudnak beletörődni, hogy a misszióban is úgy legyen, mint pld. Németországban vagy Dániában, hol oly sok feles keresztény van az egyházban. De *Gründler* hittérítő erre igen helyesen ezt felelte: „Midőn kiküldtek a misszióba, azt gondoltam magamban: ez most egy ujonnan plántált gyülekezet lesz; te pedig órködj felette, hogy tiszta és szent gyülekezet legyen s ne legyen megtömve meg nem tért tagokkal, mint az európai gyülekezetek. Azonban később mást tapasztal az ember. Mert ha jó magot is vetettünk a szántóföldre, de az ellenség a konkolyt belekeverte, úgy hogy most mindkettő nő, a buza is és a konkoly is.“ Ha a hallei misszionáriusok már kezdettől fogva egészséges álláspontot foglaltak el a benszülöttek szokásaival szemben, ami lehetővé tette, hogy a keresztények a pogányok között maradhattak s ezáltal honfitársaikra befolyást gyakorolhattak, úgy a legnagyobb közöttük: *Schwartz* Dávid Frigyes azon nagy bizalom folytán, melylyel úgy a pogányoknál mint a mohammedánusoknál bírt, valamint a diaphorák terén tanusított okos és megfontolt magatartásával, hathatósan egyengette a népmegtérítés útját. Ha a 18. század végén Délindiában már 15.000 lutheránus keresztény élt és pedig nem mesterséges elszigeteltségben, hanem az egész országban szétszórva mint a különböző szociális rétegek tagjai, úgy ebben a népmegtérítés sokat ígérő kezdetét láthatjuk, melyet a misszió tevékenységét elaltató racionalizmusz sajnosan megakasztott s a később más szellemben feléledt új missziói mozgalom félbeszakított.

A 19. század missziója tudvalévőleg az angol vesleyánus mozgalomhoz fűződik, mely még individualisztikusabb természetű mint a német pietizmusz. Nem is csodálható, hogy olyan időben, amikor a misszióbarátok csak kicsi, megvetett csoportot alkottak, míg az egyházat nagyjában a racionalizmusz (észhit) uralta, nem tudták az egyház jelentőségét az egyes ember hitéletére méltányolni, hanem a kiválasztottak összegyűjtését, az Isten elszéledt gyermekeinek összehozását tartották a

misszió egyedüli főfeladatának. S ezen ideál még akkor is megmaradt, mikor a missziói körök nagyobbak lettek s a lelkeszi kar nagy része is felkarolta volt a missziót.

Az első aki ezen individualizmusszal öntudattal szembeszállt dr. *Graul* lipcsei misszió-igazgató volt. Nem tagadja, hogy előbb egyeseket kell megnyerni, ha az egészét akarjuk. De azt is tudja, mily fontos, hogy ezen egyeseket kezdettől fogva zsengeknek nézzük, melyeket egész népek követnek; kovásznak, mely átjárja az egész téstát. „Széleskörű ökomenikus érzület kell hozzá, mely szereti az egyházat s nem nevezi azért Bábelnek, mert még sok ingadozó tag sőt konkoly van benne; nem pedig oly szűk látkör, mely megveti a szabad róna fagyos szelét s a rokonérmű „megtértek“ kis közönségének védett szobalevegőjét többre becsüli.“ Így jellemzi *Hermann Graul* célzatát, mely a Lipcsei Misszió alapelveiben is kifejezésre jutott, hol az áll, hogy ne csak egyes pogányok megnyerésére törekedjünk, hanem gyülekezetek, sőt bennszülött lelkészekkel bíró önálló misszióegyházak létesítése legyen a végcél.

Graul ezen felfedezése — mert abban az időben az volt — csakhamar visszhangra talált egyházas és továbblátó férfiak szívében. Az erlangeni *Hofmann* egy 1856-ban a „pogány- és zsidómisszióról“ tartott előadásban abban látja a kettő közötti különbséget, hogy amaz a népmegtérítést tüzi ki célul, mert az Ur csak akkor jön el, ha a népek mint népek az egyházba felvétetnek és ismét elpártolnak, míg a zsidómisszió most csak egyeseket nyerhet meg, mert mint nemzet Izrael csak akkor fog megtérni, ha a pogányok teljessége (πλήρωμα) belépett az egyházba. A rostocki *Baumgarten* a misszió sokféle balsikerét nagyrészt onnét származtatja, hogy a megtért pogányokat nemzetileg izolálja, mert elfelejti, hogy az Ur missziói parancsa: μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*) az összes népek megtérítésére céloz, megfelelően az Ábrahámnak tett ígéretnek, hogy benne megáldattnak valamennyi népek. 1866-ban *Flath* missziófelügyelő könyvet irt, melynek már címe „A népek kiválasztása a missziótörténet tükrében“ mutatja, hogy szintén *Graul* nyomdokain halad. Midőn 1874-ben megindult az „Allgemeine Missions-Zeitschrift“,**) a kiadó dr. *Warneck* mindjárt „A missziói praxis mint missziói utbagazítás“ című első cikkében jórészt annak kimutatására törekszik, hogy a missziónak nem az a célja, hogy csupán pietisztikus értelemben vett egyes megtérteket gyűjtsön a pogányok közül, — amint azt a pietizmusz öntudatosan vagy öntudatlanul még mindig állítja, — hanem hogy a misszió célja, a missziói parancs világos értelme szerint, az összes népek megtérítése. Azonban *Grundemann* még husz évvel később megjelent „Missziói tanulmányok és kritikák“ (1894—1898) című művében is szükségesnek tartotta ismét a legerélyesebben tiltakozni a missziói feladat azon téves felfogása ellen, mely csupa megtért hívőkből akar gyülekezeteket

*) Tanítsatok minden népeket (Máté 28, 19.)

**) „Általános Missziói Folyóirat“.

alkotni. A szakértők most ugyan már majdnem valamennyien elismerik, hogy az eddigi missziói praxis, még ha más célok felé törekedett is, tényleg sehol sem tudott mást elérni, mint amit itthon is birunk, t. i. egyes jellegű gyülekezeteket, amelyek talán egyházasabbak mint a mieink, de a melyekben mégis jelentékeny erkölcsi fogyatkozások vannak. De ha ennek dacára mégis mindég polemizálni kell a pietisztikus felfogással, úgy ez azt mutatja, hogy a missziói gyülekezetek java, azon körök, melyek leginkább áldoznak a misszióért, csak nehezen tudnak beletörődni abba a gondolatba, hogy Isten ezen utat rendelte volna. Ahol fájdalommal érzik, hogy gyülekezeteinkben oly kevés az élő hit s ahol a kis sereg, mely missziói lapokat olvas s missziói órákba jár, még mindég megvetésben részesül azon többség részéről, mely egyházi kötelességének eleget vél tenni, ha havonként egyszer ellátogat Isten házába, ott szívesen áldoznak azért, hogy a pogányok között igazi hívők ből álló gyülekezetek támadjanak. Az azonban nem megy a fejükbe ezen adakozóknak, hogy az ő pénzükkel odakünn ugyanolyan állapotok létesüljenek, mint minálunk vannak: gyülekezetek, melyekben a valóban megtértek kisebbségben vannak. Sőt még a szakférfiak között sem hiányoztak egészen a legujabb időkig olyanok, akik elméleti vagy gyakorlati okokból a népmegtérítést nem akarták cél gyanánt elismerni. *Fabri* barmeni misszió-igazgató p. o. Auberlen apokalyptikus theoriái alapján azt vitatta, hogy a jelen ujszövetségi időszakban szó sem lehet arról, hogy az Evangélium a népeket mint népeket megtérítse, hanem csak a paruzia után fogja a megtért Izrael, mint a hivatott missziói nép, ezen feladatát teljesíteni s az összes pogányokat az egyházba bevezetni. A jelen időszakban pedig — a Fábriak alapul szolgáló Máté 24. szerint — csak hirdettessék az Evangélium, mind e széles világon, bizonyosságul minden népeknek s jelül annak, hogy közeledik a világ vége. *Fabri*, aki ezeket 1859-ben írta, ezzel valami újat vélt mondani, a „még mindég“ uralkodó egyházas felfogással szemben. Tényleg azonban ő volt az ópietisztikus felfogás utolsó nevezetesebb képviselője. Igaz, hogy a bázeli *Würtz* és *Zahn* Mihály a szellemes brémai missziófelügyelő szintén tagadják azt, hogy a misszió népek megtérítésére törekedjék. De ezt csak azért teszik, mert attól félnek, hogy a megtérést nem fogjuk elég komolyan venni, ha egész népek megnyerésére törekszünk. *Zahn* elismeri, hogy ott ahol sokan keresztényekké lesznek, a kereszténység minden viszonyok között sónak és világosságnak bizonyúl. De ebben nem lát célt, mely után törekednünk kellene, hanem csak „ráadásnak“ tekinti, melyet elnyernek azok, akik gyermeki szívvel fáradoznak Isten országa és annak igazsága érdekében. Nem a christianisált nép közössége, hanem a keresztény egyház képezi szerinte a vallási individualizmusz helyes ellentétét. De ahol a keresztény egyház valamely nép szívében életképes gyökeret vert, ott szükségszerűen az egész népet befolyása alá akarja vonni. Épen azért nem látok igazi különbséget egy győzedelmes népegyház, vagy egy kereszténynyé lett nép között.

Azonban a történeti áttekintés arra nézve, hogy milyen állást foglalnak el az evang. missziói körök kérdésünkben, hézagos lenne, ha nem említénék meg két, a főiránytól eltérő jellemző jelenséget. Az egyik a liberális protestantizmusz theóriája, melynek főképviselője Buss, az „Általános protest. misszió-egylet“ alapítója. Ő az egyesek megtérítését nemcsak mint végcélt, hanem mint célt általában visszautasítja; a „világ és Isten országa“ közötti szigorú pietisztikus megkülönböztetést el nem fogadja. Szerinte a világ nem elveszett és absolute elkárhozott, hanem a kereszténység által felemelhető Isten országává. Azért a misszió, ha csak lehetséges dolgozza meg rögtön a nagy tömegeket és pedig nagyszabásu módon; forduljon az általános nemzeti szellemhez, és pedig első sorban a kulturnépekhez s ezeknél ismét a magasabb osztályokhoz, hogy a befolyásos mérvadó osztályok által megnyerje a félművelteket és műveletleneket, az uralkodó hangadó nemzetek által a kissebbecket. *Spinner* az ált. prot. missziói egylet első misszionáriusa tudvalevőleg nagyon gyorsan belátta, hogy egyáltalán nem lehet másképen kezdeni, mint egyesek megtérítésével. Azonban ha részben be is látták Buss theóriájának utopisztikus voltát, az a szellem, mely e theóriát szülte, még él. Ez az a felfogás, mely nem akarja elismerni, hogy a pogányság és kereszténység ellentétek s amely azért nem követeli a pogány népektől, hogy szakítsanak multjukkal, hanem csak azt kívánja, hogy engedjék magukat magasabb tökéletességre nevelni, mivel a kereszténység a vallásnak csak legfelsőbb foka, virága és teljessége, ami tökéletlenebb módon a pogány vallásokban is nyilvánul. Természetes, hogy ez a felfogás nagyon szimpatikus azoknak, akik a kereszténységet leginkább mint közművelődési tényezőt méltányolják. S minél nagyobb lesz azoknak a köre, akik a misszió iránt ezen kulturális hatása miatt érdeklődnek, azt emiatt támogatják s ezért vezetésébe is bele akarnak szólni anélkül, hogy a keresztény üdvtpasztalat középpontjában élnének, annál jobban kell óvakodnia a misszióknak, nehogy ezen oldalról eltereltessek helyes céljától.

A másik jelenség a modern angol-amerikai talajon nőtt világ-evangelizáció eszméje. Az Angliában és Amerikában közkedveltségnek örvendő „revival“-módszert, mely szerint egy hitszónok valamely városban 2—3 hétig nagy tömeg előtt prédikál, hogy revivalt (megtérést) keltsen, egyszerűen átviszik a misszióra. Nem gondolják meg, hogy ezen revivalizmusz igazi vagy látszólagos eredményei azon alapúlnak, hogy a hallgatóság olyanokból áll, akik keresztény népiskolát vagy vasárnapi iskolát látogattak, akik már különféle keresztény befolyás alatt álltak, vagy éppen már ugyanis komoly keresztények voltak, kik ujlokést kapnak még komolyabb keresztény életre s kik eziránt azért oly fogékonyak, mert megvannak náluk az előfeltételek a revival-féle prédikáció megértésére. Elfelejtik, hogy a missziómezőn mindezen előfeltétel hiányzik. Ugy mint Fábri, ezek is Máté 24, 14-et veszik missziói instrukciónak; siettetni akarják a világ végének eljövételét azáltal, hogy minél álta-

lánosabban megvalósítani igyekeznek azt, ami megelőzi a világ végét, t. i. az Evangélium prédikálását, bizonyosságul minden népeknek. Kiszámítják, hogy ezer új missziói munkással elvihetjük az örömhirt minden kínai családhoz. És ez a fő. Csak gyors elhatározás! Aki nem fogadja el azonnal az Evangéliumot, annak vére legyen az ő fején. Aki pedig megtér, az gyorsan térítsen meg ismét másokat, minél többet minél rövidebb idő alatt. Megittasodnak a nagy számoktól, az apostolok missziói módjára hivatkoznak s nem gondolják meg, hogy a zsidó diaszpora következtében a római kulturvilágban sokkal könnyebben megérthették az Evangéliumot, mint manapság még a keleti kultur-népeknél is. S Pál apostol még sem cselekedett mindég úgy, mint az a misszionárius, aki maga elbeszéli, hogy miután tolmács által megismertette velük Isten üdvakarátát, 2—3 hét múlva tovább utazott, — mintha ez olyan gyorsan menne. Pál apostol Korinthusban és Efézusban tudvalevőleg egy egész évig tartózkodott s máshonnan is csak azért távozott el olyan gyorsan, mert eikergették. Hogy milyen bajt okozhat az, ha csak félig értik meg az Evangéliumot, arra példa a reformáció időszakában a münsteri tévelygés és Kínában a Taiping-felkelés. A világevangelizáció módszere, mely a megtérteket magukra hagyja, következetes végrehajtás mellett oly eredményeket terem, melyek nagyon megnehezítik a józan evangélikus missziót. De szerencsére úgy látszik, hogy a Kínabelföldi misszió, a diákmisszió-mozgalom és az alliance-misszió körében — mert ezek a világevangelizáció theóriájának főképviselői — vannak olyan férfiak, akik a gyakorlati tapasztalatokból tanulni fognak. Azért remélhetjük, hogy amint a hallei hittérítők megszabadultak a pietizmusz eszményeitől és részben már az „által. prot. misszió-egylet“ hittérítői is Buss theóriájától, úgy a világevangelizáció theóriájáról is lemondanak annak képviselői is, ha a gyakorlat megmutatja nekik, hogy ezen módszer nem terem áldásos gyümölcsöket.*)

(Folyt. következik.)

A Lipcsei Misszióról.

(A dán-hallei misszió 200 éves jubileuma.)

Folyó évi július 9.-én lesz 200 éve, hogy az *első* evangélikus lutheránus misszionáriusok *Keletindia* földjére léptek. *Ziegenbalg* Bertalan és *Plütschau* Henrik voltak ezek, kik a nevezett napon 232**) napi viszón-

*) Itt az eredeti egy kis részét, tartalmilag jelentéktelen 15 sort elhagyunk.

**) Napjainkban körülbelül 25 nap alatt érik el hittérítőink ezen célt! Ezen fejlődés kötelességet ró reánk Ephez. 5, 16a értelmében.

tagságos utazás után érték el az akkor dán uralom alatt levő *Trankebar* városát, mely későbbi működésüknek sokáig középpontja volt, sőt most is egyik főhelye a Lipcsei Missziónak, amennyiben ez az ind missziói egyháztanács székhelye s itt van a bennszülött tanító- és lelkészképző szeminárium is. Ziegenbalg és Plütschau a németországi pietisztikus körökből származó theológusok voltak s mindkettő a hallei *Francke* tanítványa volt. Francke, ki a hallei árvaházban szeretetben munkás hitének örök emlékét állította fel a „*belmisszió terén*“ (noha akkor ezt a nevet még senki sem emlegette), a pogányok nyomora iránt is érző szívvel viseltetett. Így, bár nem Francke küldte ki Ziegenbalgot és társát, hanem *Lütken* kopenhágai udvari lelkész buzdítására és közvetítésével IV. Frigyes dán király, a miért is „*dán királyi misszionáriusoknak*“ nevezték magukat, és bár 1714 óta a vállalatnak fővezetése egy Kopenhágában székelő missziói kollégium kezében volt, mégis Francke maradt a hittérítők lelki atyja és munkájuk szellemi és anyagi ügyvivője. Az volt Francke mindenekelőtt az által, hogy adományokat gyűjtött, hogy a misszióért való imádkozásra felhívásokat és rendes missziói jelentéseket bocsátott közre, az önkéntes keresztény szeretetre appellált és itthon missziói gyülekezetet alapított. Ily módon lett a trankebári misszióból, mely eleintén a dán kormány gyarmatügyi intézkedése volt, a *hívó keresztények* és nem a dán vagy valamely német hivatalos egyház *ügye*, a mely jelenség máig is észlelhető a missziói munkásság terén. Azért nevezzük ezen 200 évvel azelőtt evangéliumi egyházunkon belül kezdődő missziói mozgalmat, melyet joggal mondhatni az egész ujabbkori misszió kiinduló pontjának, a *dán-hallei misszió*nak. *Tamul* missziónak is nevezzük, mert a Keletindia déli részében lakó s körülbelül 12 millió lelket számláló meglehetősen miveltséggel bíró és nagytehetségű pogány Tamul nép között gyűjti Krisztus tiszta Evangéliumának hirdetése által az Istennek lélekben és igazságban való imádóit.

Csak rövid vonásokban álljon itt egy és más dolog a dán-hallei missziónak majdnem minden mozzanatában tanulságos történetéből: Ellentétben az Indiában már azelőtt működött jezsuitákkal és hollandi református hittérítőkkal, kik igen ritkán sajátították el a bennszülöttek anyanyelvét, Ziegenbalg, kinek nagy nyelvteljesége még gymnasiumi tanuló korában tűnt ki, már egy év leforgása után képes volt tamul nyelven prédikálni. De egyébként is forró buzgalommal és kitartással legyőzte mindazon roppant akadályokat, melyeket a gyarmat hivatalnokai gördítettek működése elé, elviselvén Ura és Üdvözítőjeért a trankebári dán erőd parancsnokának ismételt tetteges bántalmazásait, sőt még sanyarú bebörtönöztetését is. Midőn pedig a Keletindiai Kereskedelmi Szövetkezet, mely a dán gyarmat tulajdonképeni ura volt, politikáját jellemző brutális nyereségvágyból hivatalnokainak azon parancsot adta, hogy akadályozzák meg mindenképen a misszió előmenetelét, — még Európába való visszautazásra is elhatározta magát és

itt Dániában, Németországban és Angliában fárasztó utazások és komoly tárgyalások között 1715/16-ban 9 hónapot töltött s ezáltal nemcsak a Kereskedelmi Szövetkezet említett rendeletének visszavonását, hanem a dán királyi udvar és a német s angol misszióbarátok hathatósabb támogatását is kieszközölte magának. Plütschau ugyan már 1711-ben visszatért hazájába, de Ziegenbalg a máj 1709-ben munkatársául Trankebárba érkezett *Gründler* Ernővel buzgó tevékenységgel működött együtt, úgy hogy midőn 1719-ben, még csak 36 éves korában elhunyt, szilárd alapra helyezett és gondosan ápolt, körülbelől 250 lelket számláló pogány-keresztény gyülekezetet hagyott hátra, le volt fordítva az Újtestamentom tanul-nyelvre, megalapítva továbbá egy benszülöttek számára való tanítóképző-intézet és lerakva a még maig is álló „jeruzsálemi templom“ alapja Trankebárban. Benne nyugszik Ziegenbalg, *aki nem csupán időszertint volt evangéliumi egyházunk első misszionáriusa, hanem ki az evangélikus hitterítő lényegét és működését tekintve is, mindég az elsőkhözött lesz.*

Ezen az 1706—1719 évig terjedő időszakot a *dán-hallei misszió megalapítása korszakának* nevezzük. A következő időszak, mely körülbelől 1780-ig terjedt, a *virágzás korszaka*. Ennek misszionáriusai is a hallei iskolából kerültek ki; köztük különösen kiemelendő: *Fabricius* János Fülöp, ki az egész Szentirást lefordította tanulnyelvre s ezen a nyelven egyházi énekeket is szerzett; 1741—1791-ig, tehát teljes 50 évet töltött Indiában és 80 éves korában halt meg az angolok birtokában levő Madrász városában. De a délindiai misszionáriusok legnagyobbika *Schwartz* Keresztély Fülöp volt; valóságos apostoli személyiség, ki 43 évig élt Indiában (1750—1793) és sohasem nősült meg. A benszülöttek minden rendjének a bizalmát annyira megtudta nyerni, hogy az egyik ind király halálos ágyán őt nevezte ki a 10 éves trónörökös gyámjává és országa kormányzójává; ebbeli bölcs és az országra áldásthozó működéseért a „*tandschari királyi pap*“ melléknévvel tisztelték meg a pogányok. Ezen korszakban csakhamar átlépte misszióink a dán gyarmatbirtoknak határait és különösen az angol Madrászban vert mély gyökeret. Sajnos azonban nemsokára bekövetkezett a *hanyatlás kora* (1780—1840) melynek oka főképp a európai egyházi életben lábra kapott és minden téren nagy pusztítást végzett *racionalizmuszban* rejlik. Ennek hivei sem anyagi támogatásban nem akarták a missziót részesíteni, hisz szószólói nyilvánosan „*jogtalan és oktalan vállalkozásnak*“ és „*haszontalan pénzfecsérlésnek*“ nevezték, és még kevésbé lettek volna képesek a maguk köréből misszionáriusoknak való, azaz hiterős személyiségeket kiküldeni; egymásik a racionalizmusz hatása alatt álló misszionárius inkább botanikával s egyéb tudományos kutatással szeretett foglalkozni, ahelyett hogy a szegény pogányokat az Úr gyönyörűségei és füves helyein legeltette volna. Az anyaegházak erőtlen pártolása következtében tehát a dán-hallei misszióink gyülekezetei is mindinkább szomorú pusztulásnak indultak, tetemes részük pedig, körülbelől 20 ezer lélek, 1825-ben az időközben

új életre támadt s ennek következtében élénk missziói munkásságot kifejtő angol egyház gondozásába és kebelébe fogadtatott. Az angol missziói társulatok azután még a németországi, szintén újraébredt, de még felekezeti, azaz a lutheri hitvallásokkal megegyező öntudattal nem bíró evangélikus egyházakból származó hittérítőktől is szigorúan megkövetelték, hogy az angol egyházba térjenek át, anglikán ritus szerint ordináltassák magukat és mindenben az angol püspökök parancsainak engedelmeskedjenek. 1837-ben meghalt az *utolsó* dán-hallei misszionárius, *Cämmerer*, ki 46 évig működött volt Trankebárban.

Azonban a dán-hallei missziónak földbirtoka, valamint épületei és az Európában letett alaptványai megmaradtak, sőt Kopenhágában még fennállott ama IV. Frigyes, dán király szervezte missziói kollégium is, noha Dániában akkoriban hiányzott úgyszólván minden missziói érzék és kötelességtudás. Ezen kollégiumhoz fordult az 1836-ban *Drezdában* megalakult s 1848 óta *Lipcseben* székelő *Evangélikus Lutheránus Missziói Társaság*, midőn vezetői és barátjai azon meggyőződésre jutottak, hogy evangéliumi egyházunknak el nem kerülhető feladata, az első lutheri misszionáriusoktól Keletindiában megkezdett, de most sajnosan félbehagyott hittérítői működést új életre kelteni és folytatni. A tárgyalások sikerrel is jártak, úgy hogy az 1840-ben Trankebárba küldött *Cordes* misszionárius átvehette a dán-hallei misszió örökségét s az ág. hitv. evang. egyházunk szellemében folyó, újabb tamul-misszióinak megalapítója lőn. Érdekes, hogy *Cordes* külső köteléssel is összefűzte a tamulok közti lutheri misszióinak régibb s újabb korszakát, nőül vevén *Cämmerer*nek az utolsó dán-hallei misszionáriusnak leányát.

Ezen rövid történeti visszapillantás bőven megokadatolja, hogy Lipcsei Misszióink s vele mindazok, kik az evangéliumi egyház missziói működésében részt vesznek, érte érdeklődnek, azt imádságukkal és anyagi támogatásukkal segítik, — ezidén a *dán-hallei misszió*nak 200 éves *jubileumára* készülnek. És pedig Németországban és Indiában július 9-én fogják megünnepelni missziói istentiszteletek és a dán-hallei misszióra vonatkozó előadásokkal templomokban s szabadban egyaránt. Hazánkban ezen nap az ép akkor javában folyó aratás miatt alig lesz alkalmas missziói ünnepély rendezésére, de megemlékezhetünk a jubileumról valamely előtte vagy utána való vasárnapon a prédikációban s a katechizációban is. Hogy pedig maradandó nyoma is legyen ezen emlékünnepek, azt határozta a lipcsei missziói kollégium, hogy idehaza és odakint „*jubileumi alapot*“ gyűjtenek és jóváhagyta a múlt évi június 14—16-ig Tandsaurban ülésezett 7. tamul missziói zsinatnak, melyen 21 tamul lelkész és 19 gyülekezeti képviselő vett részt, azon határozatát, hogy ezen alap egy Indiában felállítandó *magasabb ipari iskola* létesítésére és fentartására szolgáljon. Reméljük, hogy a magyarhoni ág. hitv. evangélikus misszióbarátok is segítségére lesznek ezen terv véghezvitelében, leróván ezzel is hálájukat kegyelmes Istenünk iránt, ki az ind misszió megalapításában és fenntartásában annyira érezte áldását egyházunkkal.

Z. J.

Dianiska András

a belmisszió buzgó üttörője.

1840—1906.

Magyarországon a kül- és belmisszió terén eddig még igen kevés történt. Egy pár száz koronányi gyűjtést évente leszámítva, elfogadott alapszabályokat számításba véve, valódi munka és alkotás alig van a misszió ezen tág terén nálunk. Azért mindig hálásak vagyunk, ha mégis történik egy lépés előre és már hajnalról ábrándozunk, ha legalább jelentkezik egy szerény csillag árva egyházunk egén.

Ha ezen szegényes működésről hitűnkre kellene következtetni, bizonyára szomorú képet nyernénk és be kellene vallanunk, hogy vagy kicsinyhitűek, vagy langyosak vagyunk és hogy a hitközöny nálunk ijesztő mérveket öltött. A közöny pedig megöli hitűnknek és áldozatkészségűnknek és a hol ezek fellépnek, ott nincs messze a szellemi halál. De hála Istennek, vannak mégis férfiak, kik az ébresztők, a költögetők, az üttörők szerepét viszik és szerényen, nagyobb zaj nélkül végzik istenes munkájukat.

Mi ezen kevesekért is hálásak vagyunk Istennek és reméljük, hogy a kivetett mag nem marad gyümölcs nélkül; de kérjük az aratás Urát, hogy mivel a munka sok, küldjön aratókat mezejére és mindig fájlaljuk, ha a kevesek közül is egyik-másik kidül.

A belmissziónak ilyen szerény és csendes, buzgó és fáradhatatlan munkása volt a Lőcsén 1906. jan. 2-án elhalt *Dianiska* András esperes-lelkész is. Született 1840. aug. 9-én Batizfalván a Szepességen, híres papi családból. Iskoláit Késmárkon, Lőcsén és Eperjesen végezte és az eperjesi theológián készült papi hivatalára is. A külföldi egyetemek közül felkereste Bécsset, Rostockot és Erlangent, mindenütt felhasználván az alkalmat, hogy a misszió nagyszerű műveivel megismerkedjék.

Hazajöve Batizfalván lett lelkésszé s itt meg is nősült, elvevén egy német vasuti mérnök művelt leányát *Ruff* Minát, kivel igen boldog és példás házasságot élt. Öt gyermeke közül két kis fia meghalt, egy lelkész, egy mérnök, egy főhadnagy felesége. Batizfalvai működését jellemzi, hogy az egyik filiában, Stolán templomot és iskolát építtetett és a többi filiát is rendezte.

Innen Zágrábba távozott, hol szintén templomot, paplakot és iskolát építtetett. Ő volt az első, ki Horvátországban először szólatatta meg az Evangéliumot három nyelven. Az egyetemen magyar nyelvet és irodalmat is adott elő.

Huszonnégy évvel azelőtt az ősi, híres lőcsei ev. gyülekezet választotta látatlanba lelkipásztorává és ő Lőcse megmentője lett. Ő alatta törlesztetett a nagy templomépítési adóság, mely nyomasztólag hatott a gyülekezetre és megbénította minden erejét. Elődjei nem tudván tótul,

a tót hiveket teljesen elhanyagolták. Ő itt is megmentett annyit, hogy a 4 tót istentiszteletre legalább százan mindig és szívesen összesereglenek. De a magyar istentiszteletek bevezetése is az ő műve. Ma már vagy húsz magyar szónoklat és külön még ifjusági istentisztelet is tartatik

A középiskolai hitoktatás Dianiska alatt lett rendezve. Ma az állam is járul hozzá ezen tanítás fedezéséhez.

Dvorecz német leányegyházat Dianiska mentette meg a teljes pusztulástól, megerősítvén a tanítói fizetési alapot és tizenhatezer koronáért csinos templomot építvén itt, mely szintén hirdeti, hogy egy buzgó lelkipásztor mennyit tehet híveiért Gusztav-Adolf egyleti s más segélyekkel.

De legszebb alkotásai mégis Lőcsén létesültek. Itt kijavította és kifestette a nagy templomot tizenhatezer korona költséggel. Itt vezette be az első diakonisszát a gyülekezeti munkába *Klimo* Mártha személyében 13 évvel azelőtt, a mikor Magyarhonban még csak Budapesten voltak diakonisszák a ref. Bethesdában. Ez a Klimo Martha vezette be ide a ma is virágzó vasárnapi iskolát, ő létesítette a leányegyesületet is.

Azonban ezen alkotásokat megelőzte a Dianiska lelkész által létesített erős és gazdag ev. nőegylet, mely az anyagiakról gondoskodott és a lelkéssel karöltve a szegényeket, beteget, árvákat és elhagyottakat kezdte gondozni.

Dianiska lelkész befolyásának köszönhető, hogy rábirta a boldogult gazdag *Herrmann* Gusztáv volt kereskedőt arra, hogy 28 ezer korona költséggel szép temetői templomot épített, melyet a hivek különösen ünnepnapok délutánján szeretnek fölkeresni. *Herrmann* fizette ki az evang. iskola épületét 40 ezer koronával, ő tett le 40000 koronát a papi, tanítói és segédlelkészi fizetések felemelésére. *Herrmann* Lajos, Gusztáv öccse, meg egy 20000 koronás kórházi pavillont épített, megváltotta 20000 K-val az egyházi adót, adott alapot a munkatanítónő járulékának felemelésére és két iskolás gyermek felruházására és tandíjának megváltására.

Azonban a legszebb, a legnagyobb alkotások a *Herrmann* Gusztáv kórház és árvaház. Mindegyiknek Dianiska András eszközölt ki 200—200 koronát és mind a kettő fel is épült meg is nyílt *Prihradny* Oszkár bölcs és tapintatos egyházfelügyelő segédkezése mellett. Itt ápol 5 pozsonyi diakonissza állandóan 26—30 beteget felekezetre való tekintet nélkül, itt enyhíti két orvos a szenvedőknek a sorsát és itt lesznek utalva gyöngéden a legjobb orvoshoz az Úr Jézushoz.

Az árvaházban most már 12 gyermek talál menedéket *Wentzl* Rezső tanító és derék felesége nevelése mellett. Itt igazán gyarapodnak testben, lélekben, Isten és emberek előtti kedvességben.

Ha említjük még, hogy Lőcsén 5 évvel ezelőtt ifjusági egylet is létesült és hogy a *Scholcz*-féle hagyaték felhasználásával 56 ezer korona

értékben az ev. paplak is felépült, hogy a 16 ezer kötetből álló nagy könyvtár is rendeztetett, állandó helyet talált és államsegéllyel nyilvánossá lett: akkor felsoroltuk mind azt, a mi örökre fogja hirdetni azt, hogy volt a lőcsei evang. gyülekezetnek egy Dianiskája, ki Isten segítségével nagyokat alkotott egyháza javára, gyülekezete dicsőségére.

Jelszava: Dum spiro, spero, tanitson minket is egyházunk szebb, jobb jövőjébe reményleni, mert a remény meg nem szégyenit.

Légy hű mind halálig s neked adom az élet koronáját!

R. F.

A soproni felső egyházmegye belmissziói egyletéről.

A költő szava egy kis változtatással egyházunkra is vonatkozatható: Veszünk, pusztulunk, mint oldott kéve széthul egyházunk. Mindegyre fogy a telt templomokkal ékeskedő gyülekezetek száma s egyházhiveink, kik 1869-ben az ország lakosságának még 8%-át képezték, 1900-ban már az összlakosság 7.5%-ára fogytak le.

Mi ezen kettős pusztulás oka? Az első a mai korban mindjobban lábrakapó hitetlenség, minek hirdetőit sajnós a theologiai főiskolák tanszékein, sőt itt-ott már a templomok szószékein is látjuk; a másik pedig a róm. kath. egyház részéről kifejtett propaganda vagy lélekhalászat, mihez a mi óriási nagyságu s alig gondozott diaszporánk bő alkalmat nyújt. Hiszen ahány katolikus zárda, kolostor, iskola, árvaház, kórház, szegényház s egylet csak van, mind arra törekszik, hogy lehetőleg sok evang. árvát, szegényt, beteget vagy a diaszporában elhagyatottan élő egyes protestánst átcsábitson, áttérítsen sőt átvásároljon a pápás egyházba.

Hogyan védekezzünk ezen egyházunkat végpusztulással fenyegető kettős veszély ellen? Az első ellen legbiztosabb szer, ha a hívő lelkesek, tanférjak s világiak annál buzgóbban hirdetik s annál lelkesebben vallják egyházunk üdvözítő hitét. A másik oldalról fenyegető veszedelem ellen pedig csak az egész vonalon kifejtett egyházmentő belmissziói szeretetmunkássággal védekezhetünk.

Teljesítettük-e eddig eziránti kötelességünket? A rengeteg apácázárdával szemben még csak néhány év óta van egyetlen egy diakonissza-anyakaházunk, de ezt sem az egyház mint ilyen, hanem a pozsonyi gyülekezet létesítette, s a legutolsó egyetemes gyűlés még az építési segély végett benyújtott kérvényét is elutasította, holott ezen anyaház áldásos tevékenysége a nővérek révén egész egyetemes egyházunkra kiterjed. Meglévő néhány árvaházunkat is, — az egy tiszakerületi kivételével, mely azonban szintén nem fejlődik úgy, mint alapítója Czékus István püspök tervezte, — szintén nem az egyház, hanem egyesek vagy legfeljebb egyes gyülekezetek áldozatkészsége hívta

életre. Néhány szegényházunkról s kórházunkról ugyanez mondható; konfirmandusok menhelyével, a szórványbeli konfirmandusok felvételére, egyáltalán nem bírnak; egyleteink alig vannak s a meglévők nagy részében is táncmulatság, koncert, kirándulás vagy versenykuglizás a fődolog; hiveinknek jó olvasmányokkal való ellátása is sok kívánni valót hagy még hátra.

Ezen nagymérvű mulasztást csak úgy pótolhatjuk, ha egyetemes egyházunk egész vonalán, minden gyülekezetben, esperességben s kerületben buzgó s lankadatlan akcióba lépünk. Hogy egy ilyen akció nem eredménytelen, sőt már kis körben is nagy áldással jár, mutatja a *soproni felső egyházmegye belmissziói egylete*, melynek alapítási s eddigi fejlődési történetét az alábbiakban tanulságul közöljük.

A 11 anyagyülekezetből álló soproni felső esperesség lelkészi értekezletéből pattant ki az eszme. Az 1898. július 27-én Sopronban tartott lelkészi értekezleten *Lőw Fülöp locsmánder lelkész* nagyszabású előadást tartott „A belmisszióról”. Előadásában rámutatott azon szomorú tényre, hogy az egyház körén belül mindenfelé tapasztalható közöny, korunk materialisztikus eszmeiránya s evangélikus egyházunk céljainak, törekvéseinek s viszonyainak nem ismerése következtében, a hitélet sok helyen a stagnáció félreismerhetetlen tüneteit mutatja, miért is indítványozza, hogy az egyházi élet emelése s ezáltal az erkölcsi, anyagi és szociális állapotok javítása végett is, a lelkészek s az egyházért lelkesülő világiak bevonásával „esperességi belmissziói együletet” alapítsunk, mely a belmisszió tágas munkamezejének azon ágait műveiné, melyek révén az egyházi élet, egyházmegyénk körén belül, lényegesen megjavulhatna. Ezen a lelkészegylet által lelkesen felkarolt indítvány az ugyanazon év aug. 4-én Kaboldon tartott esperességi gyűlés elé terjesztett, mely az „esperességi belmissziói egyület” alapítását *elvben* kimondta s az előmunkálatok végzésére 5-tagú bizottságot küldött ki.

Az egy év múlva Csáván tartott esperességi gyűlés már a bizottság által összeállított s a lelkészegylet által jóváhagyott „alapszabálytervezetet” is megerősítette, az alapszabályok kinyomatását elrendelte s egy az esperesség összes lelkészei, felügyelői s tanítóiból álló szervező bizottságot küldött ki, tagok gyűjtése végett, hogy az egyeület a következő esperességi gyűlésen végleg szervezhető legyen.

Az alapszabályokból *) közlöm a következő fontosabb határozatokat: Az egyület az ágost. hitv. evang. egyház szellemében, keresztény élet és szeretetmunkásság fejlesztését célozza, az esperesség ágost. hitv. evang. lakossága között. Ezen célt az egyházi és szociális kérdésekről tartott előadásokkal, a keresztény sajtó igénybevételevel s a keresztény szeretetmunkásságra való buzdítással igyekszik megközelíteni. A belmissziói munka köréből első sorban ke

*) Érdeklődőknek szívesen küldök mutatványpéldányt.

resztény iratok terjesztésére, evang. gyermekkertek létesítésére, gyülekezeti nővérek (diakonisszák) alkalmazására, ifjusági s nőegyletek alapítására stb. törekszik. Az egylet tagja lehet minden ág. hitv. ev. egyháztags. A rendes tagok évi 1 koronát, az alapítók egyszersmindenkorra 20 koronát, a pártoló tagok tetszés szerinti összeget fizetnek. Az egyletet a közgyűlés által választott 5-tagu bizottság vezeti.

A végleges megalakulás az 1900 jul. 25-én Locsmádon tartott esperességi gyűlés alkalmával történt. A gyűlést megelőző estén népes értekezlet volt, melyen Löw Fülöp lelkész „A belmisszió lényegéről“ értekezett, az este 8 órakor tartott istentiszteleten pedig *Sieglér Gusztáv* soproni lelkész mondott nagyhatású belmissziói prédikációt. A másnap tartott esperességi gyűlés aztán, melyen mint vendégek *Hollerung Károly* pozsonymegyei esperes,*) *Michaelisz Izidor* s *Pröhle Henrik* kőszegi lelkészek s *Hrabovszky Sándor* kőszegi felügyelő is részt vettek, végleg megalakultnak jelentette ki az „esp. belmissziói egyletet“ s megválasztotta az öt tagból (elnök, alelnök, titkár, jegyző s pénztárosból) álló tisztikart, mire az egylet megkezdte működését.

Eddig az egylet főtörekvése oda irányult, hogy a hiveket a belmisszió lényegével és céljával minél alaposabban megismertesse, mert csak ha tudják, hogy miről van szó, remélhető az egylet fokozott mértékben való felkarolása. Azért leginkább a téli hónapokban már a legtöbb gyülekezetben rendezett az egylet belmissziói előadásokat, melyeken vetített képekkel is bemutattattak a hiveknek a protestáns külföldön, különösen Németországon ezen a téren elért csodálatos eredmények. Ezen előadások hatása alatt már több gyülekezetben létesült nőegylet s egy helyen gyülekezeti gyermekkert, diakonissza vezetése mellett. Nagy gondot fordít az egylet jó vallásos iratok terjesztésére, miért is *Pröhle Károly* lajtaujfalusi lelkésznel könyvraktárt rendezett be, ki eddig 1813 darab vallásos iratot adott el 777 K értékben, miből az egyletnek 101 K tiszta jövedelme maradt. Az egylet jelenleg 15 alapító s kb. 250 rendes taggal bir, vagyona pedig 689 K 12 f, — holott már a pozsonyi diakonissza anyaház építési alapját és 100 drb Luther-életrajz ingyenes adományozásával a barcsi áttérési mozgalmat is segélyezte.

Most, hogy az egylet a kezdet nehézségein túl van s kivált a mult éven erősebben fejlődött, magasabb cél után törekszik. Egyik utóbbi ülésén e sorok írójának indítványára kimondta, hogy a soproni gyülekezeti árvaház kibővítésével egyházmegyei, vagy a többi esperesség bevonásával dunántuli egyházkerületi *árvaház* létesítésére törekszik. Ez utóbbi terv érdekében átir a kerületi lelkészegyletnek. Nem kételkedünk, hogy ezen eszme ott lelkes visszhangra talál. Ki ne látná be, hogy egyházkerületünknek szüksége van árvaházra. Hányszor állunk mi lelkészek koporsó felett, mely után koldusszegény árva gyermekek sirnak. Szívünk

*) Az alapító tagok sorába is belépett.

majd megreped. Szeretnénk róluk gondoskodni, — de hogyan? Nincs árvaházunk s így mi történik velük, kivált a szórványban? Vagy kath. árvaházba kerülnek, hol elvesznek egyházunkra, vagy pedig elzülленek. S így lesz ez a többi kerületben is.

A soproni felső esperesség 1901. évi közgyűlésének jegyzőkönyvében ezt olvasom: „A lelkési értekezlet jegyzőkönyvének 7. pontja során tárgyalás alá kerül egy a múlt év szeptember 19-én Pozsonyban tartott „belmissziói konferencia“ jegyzőkönyve, egy azon kérdéssel mellékelt alapszabálytervezettel, vajjon esperességünk szükségesnek tart-e egy a reformátusokkal közösen létesítendő országos belmissziói egyletet s hogyan lehetne ezen egyletet a hivatalos egyház hatáskörébe beilleszteni, hogy annak javára működhessék? — Az esperességi gyűlés a belmisszió előmozdítására irányuló minden törekvést örömmel üdvözöl, azt az indítványt azonban, hogy a reformátusokkal közös belmissziói egyesület alapitassék elhibázottnak tartja. Azért az esp. gyűlés felkéri a kerületi lelkészegyletet, hogy az az egyetemes lelkési értekezleten egy önálló ágost. hitv. evang. országos belmissziói egylet alapitását indítványozza“. (41. pont.)

Nem tudom mi lett ezen esperességi gyűlési határozattal? Eljutott-e a kerületi lelkészegylet s az felterjesztette-e az egyetemes lelkési értekezlet elé? Csak azt látom, hogy az „*általános protestáns*“ belmissziói egylet eszméje újabban ismét felmerült. Nos az uniónak ezen új oldalról való becsempészése ellen védekezünk kell s erre a legbiztosabb mód az, ha minden egyházmegyénkben a soproni felső esperességéhez hasonló belmissziói egyletet alapitunk, melyek aztán kerületi, illetőleg egyetemes ág. h. ev. belmissziói egyesületté tömörülhetnek.

Ha ez megtörténik s ezen egyletek előadások tartása s jó iratok terjesztése által mindenfelé megismertetik a hiveket s gyülekezeteket a belmisszió céljaival, úgy egyházunk idővel gazdag lesz mindenféle szeretetintézménnyel, melyek helyes vezetés mellett egyrészt gyupontjai lesznek a tiszta egyházi hitnek, másrészt pedig erős védváraink a katolikus propaganda támadásai ellen.

Vajha a soproni felső esperesség példáját követné valamennyi egyházmegyénk, *árvaház* létesítésére vonatkozó indítványát pedig megszívelné mindenek előtt a dunántuli kerület.

— tz.

Áttérési mozgalom Barcon.

A barcsi (Somogymegye) áttérési mozgalom egyházunk múlt év történetének legfontosabb eseményei közé tartozik. 1905. ápr. 9-én 39 férfi s 41 nő, összesen 80 felnőtt katolikus egyén tért át egyházunkba, kiket június 25-én még 22 követett, csupa vagyonos gazdaságok, kiknek hozzánk térte által ottani addig csak 108 lelket számoló kis leánygyülekezetünk tetemesen megerősödött.

Az illetők, kiknek régi szándékuk megvalósításához az utolsó lökést az ottani plebános erőszakoskodása adta, előbb hónapokig látogatták az ottani buzgó levita-tanítónk *Fuchs Pál* által tartott istentiszteletet, s csak miután így az Evangéliumot megismerték és megszerették, tették meg a végső elhatározó lépést.

Példájukat még több százan követték volna s követnék ma is, ha a sok fenyegetéstől, zaklatástól sőt üldözéstől nem riadtak volna vissza, Mert midőn az ellenfél meggondolatlan eljárásának komoly következményeit látta, minden követ megmozdított a mozgalom megfékezésére, mihez Róma régi gyakorlatához hiven a „világi kar“ segédkezését is igénybe vette. Megindult tehát az inquizíció az egész vonalon. A szegényeket a gyárosok, vállalatok s birtokosok áttérés esetén a munkából s földbérletből való kizárással fenyegették, a lelkészt az áttértek felvételenél állítólag elkövetett szabálytalanság miatt bíróság elé citálták, egy áttért községi képviselőtestületi tag ellen fegyelmi eljárást indított a szolgabíró, a tanfelügyelő a tanító „levitai teendői“ iránt kezdett érdeklődni, a plebános egy áttért temetésénél megtagadta a közösen vásárolt, de a kath. toronyban függő harangok használatát, sőt állítólag csengő érc-érvek is forgalomba hozattak stb. Így többen, akik a plebánosnál a katolikus egyházból való kitérésüket már kétszer bejelentették, ismét visszatértek; igen nagy azonban azok száma, kik mindezek dacára mind a mai napig várakozó álláspontra helyezkedve, eddig sem az evang. egyházba nem léptek még be, sem a kath. egyházba nem tértek vissza.

Ennek oka nagyrészt abban is rejlik, hogy eddigi iskolánk igen kedvezőtlen helyen, az óriási kiterjedésű Barcs egyik legvégén feküdt s olyan szűk volt, hogy 30—40 gyermek is alig fért el benne, nemhogy istentiszteleti célnak megfelelt volna. Azonkívül harangjaink sem voltak. Természetes, hogy ezen állapot a gyülekezet növekedése következtében tarthatatlanná lett, új iskola s imaház építése s harangok beszerzése pedig tetemes költséget igényelt s az ezzel járó terhektől riadtak sokan vissza. Most azonban kellő megfontolás után végre ez a kérdés is kedvező megoldást nyert. Van a *község közepén* egy hatalmas épület melyet tulajdonosa a barcsi olvasókör céljaira építtetett. Ezen házat, melyben megfelelő tanítói lakáson kívül egy istentiszteleti célra alkalmas szép, karzattal ellátott nagyterem s egy iskolának megfelelő másik igen nagy szoba van s melyhez 4 hold belsőség, továbbá $\frac{2}{3}$ erdő- és legelőjog is tartozik, a gyülekezet 16000 koronáért megvette s a vételár *felét* a régi iskoláért befolyt 5150 koronával, a múlt év folyamán nyert külsegélylyel s a gyülekezeti tagok önkéntes adományaival fedezte. Az adósság másik felének fedezésére azonban a dunántúli egyházkerületől kénytelen 8000 koronát kölcsön venni.

Hogy milyen nagy a már tényleg áttértek ragaszkodása s szeretete egyházunkhoz, mutatja nemcsak az, hogy a kivetett rendes egyházi s iskolai járulékokat pontosan és szívesen fizetik, hanem már remek

harmóniumot is vásároltak, most magunk között harangláb felállítására esetleg torony építésére önkéntes adományokat gyűjtenek, ketten pedig: *Gertnerhoffer* János és *Werkmann* József — *Albrecht* Sándor régi egyháztaggal saját költségükre *Seltenhofer* Frigyes soproni harangöntőnél három harangot rendeltek. Evégett maguk jöttek Sopronba s január 21-én meglátogatták gyülekezetemet, hogy lássanak egy tisztán evangélikus községet, részt vegyenek az istentiszteleten, megismerkedjenek az evangélikus egyházi szokásokkal s megköszönjék azon fáradságomat, hogy dacára az óriási távolságnak, már háromszor voltam náluk istentiszteletet tartani. Másnap aztán több látogatást tettek Sopronban, hogy kikérjék az illetékes tényezők jóindulatu pártfogását szent ügyük részére, kedden pedig az ép akkor Sopronba érkezett Főtisztelendő Püspök Urnál tisztelegtek.

Nem szenved kétséget, hogy ha barcsi gyülekezetünk ujimaházát s iskoláját husvét után megnyithatja s harangok zúgása hívja a híveket istentiszteletre s kíséri a halottakat utolsó földi pihenőhelyökre, akkor nemcsak az eddig áttértek maradnak hívek egyházunkhoz, hanem azok közül is számosan csatlakoznak még hozzánk, akik eddig várakozó állásontra helyezkedtek.

Csak egyházunk ne hagyja cserbe ezen bátor s áldozatkész, de még mindig kicsi sereget, melynek vállaira nemcsak a 8000 korona adósság terhe nehezedik, hanem melynek most még az új imaterem berendezése is nagy gondot okoz. Padok, oltár, oltárkép, szószék s tekintettel az imaterem nagyságára 2 csillár stb. kell, ami mind sok pénzbe kerül. A már meglevő nőgyűlés két tagja oltárterítőt, egy áttért férfi két oltári gyertyatartót vesz, a padokat az ülőhelyekért szedendő díjjal akarják törleszteni; de a többi tárgyat csak külsegély útján szerezhetik be. A soproni gyámintézeti nőgyűlés elnöksége már kilátásba helyezte az oltárképet. Reméljük, hogy a szép példa mindenféle követőkre talál. Ha egyházunk 673 anya- és 468 leánygyülekezetének mindegyike átlag csak 5 koronát áldozna ezen új gyülekezetünk javára, úgy az nemcsak imaházát rendezhetné be teljesen, hanem a még fennmaradó adósság nagy részét is törleszthetné. Az ezen célra szánt adományok egyenesen *Fuchs* Pál levita-tanító címére Barcsra küldendők, de e lapok szerkesztője is szívesen közvetíti a Barcs részére hozzá érkező adományokat.

Mennyit panaszkodunk egyházunk romlása, pusztulása felett. Nos itt van egy gyülekezet, mely tekintélyes polgárok áttérése révén hatalmasan megerősödött s kellő támogatás mellett még jobban megizmosodhatik. Mennyit áldozna Róma, hogy az ily nagy számban nyert híveket magához láncolja. Éreztessük mi is velük a testvérszeretet melegét, ápoljuk, gondozzuk a még gyenge palántát s meglássuk, szép virág s jó gyümölcsöt termő fa nő belőle! Hiszen az evangelizáció is a belmisszió munkakörébe tartozik s ezen a téren is mily sok munka vár még egyházunkra hazánkban!

S. Ö.

Missziói hírek.

Belföld.

— **A „Missziói Lapok“** jelen 1. számát megküldöm az egyetemes névtárban feltüntetett valamennyi lelkésznek, felügyelőnek, tanintézetnek s egyesületnek s kérem mindazokat, akik elő akarnak fizetni, hogy küldjék be az előfizetési díjat (5 K) a mellékelt postautalványon, rögtön a lap kézhez vétele után a szerkesztő kiadóhoz; akik pedig nem akarnak előfizetni, azok küldjék vissza a mutatványszámot. Évek óta hangoztatjuk egy bel- és külmissziói közlöny szükségességét; most, hogy megindult, egyedül tőlünk függ annak fentartása, amihez legalább 300 előfizető kell. Ha több lesz, az csak a lap terjedelmének s tartalmának válik javára. Az előfizetőkön kívül azonban buzgó munkatársak is kellenek. Kérem azért azokat, akik a lap szellemével s irányával egyetértve, munkatársaim óhajtának lenni, jelentsék be az előfizetési díjak beküldésekor erre való hajlandóságukat. Kívánatra magam jelölöm meg a feldolgozandó tárgyat s esetleg forrásművekkel is szolgálok.

— **Az alakítandó misszióegyesületbe**, a „Külmisszió“ utolsó számában közzétett alapszabálytervezet alapján, már eddig is többen jelentették be nálam belépési szándékukat. Ismételten felszólítom mind azokat, akik az egyesület tagjai óhajtának lenni, jelentsék be nálam mielőbb, — talán a „Missziói Lapok“-ra való előfizetés beküldésekor — erre való hajlandóságukat. A 2. számban megkezdem a jelentkezett tagok névsorának közlését. Minél többen leszünk, annál biztosabban remélhetjük nemcsak az alapszabályok jóváhagyását, hanem azt is, hogy kezdetről fogva eredményes munkát végezhetünk Isten országának terjesztése érdekében.

— **A Luther-Társaság** elnöksége meleghangú felhívásban vallásos esték rendezésére, népkönyvtárak alapítására, vallásos iratok terjesztésére s a társaság részére való taggyűjtésre hívta fel a lelkészeket s gyülekezeteket. Kívánatos, hogy ezen felszólítás mindenütt lelkes visszhangra leljen s hogy a tartandó előadásokat, az alapítandó népkönyvtárakat, a terjesztendő iratokat s nem kevésbé a Luther-Társaság kiadványait is Luther mindinkább szelleme hassa át.

— **Ref.vallásos összejövetelek.** A Lorántffy Zsuzsánna-egyesület és a Budapesti Ref. Ifjúsági Egyesület a ref. főgymnáziumban január 8-tól 13-ig mindennap este 7 óraker összegjöveteleket tartott. A program következő volt: 8-án Hálaadás és megaláztatás; 9-én Az egyház s annak feje; 10-én Nemzetek és uralkodók; 11-én Külmisszió; 12-én A család, otthonok, ifjúság; 13-án Belmisszió és a zsidók. Látna a fővárosban a reformátusok által kifejtett lankadatlan tevékenységet, gyakran felszáll lelkünkben a kérdés: mikor fog ott a mi egyházunk is hasonló buzgó munkásságot kifejteni?

— **Elítélt érsek.** Az „Ujság“ jan. 19-i 18. számában megjelent hír szerint Stadler szerajevói érseket jenanovicsi mohammedánoknak *önhatalmú* megkeresztelése miatt ötszáz korona pénzbüntetésre, Bulja érseki titkárt pedig hasonló kihágás miatt negyvennyolc órai elzárásra ítélték. A római katolikus missziói praxis tehát az egész világon egyforma — erőszakos. Ez az eset is igazolja, mennyire kívánatos, hogy a szeretet fegyverével küzdő evangélikus misszió kezdje meg Boszniában s a Balkánon a keresztény térítési munkát. E téren nagy jövő vár alakítandó misszióegyesületünkre.

— **Evangélikus mise.** Ugyancsak az „Ujság“-ban jelent meg a következő hír: „Berlinben a Szentháromság templomban Richthofen báró államtitkár *lelkiüdvéért gyászmise* volt“, stb. Richthofen báró tudvalevőleg evangélikus ember volt, a berlini Szentháromság templom is evangélikus templom s így az ott tartott „gyászmise“ is evangélikus mise lett volna. Ez a hír tehát ismét a napi sajtó felületességét, s a protestáns ügyekben való tudatlanságát mutatja. Egyben igazolja azonban azt is, hogy az ilyen félreértésekre magunk szolgáltunk okot. Az elhunytak emlékére rendezett templomi „*gyászünnepélyek*“ határozottan evangélium-ellenesek s nagyon is magukon viselik a gyászmise jellegét. Azért ezen rossz szokás kiküszöbölésére kell törekednünk, — kivált nálunk, ahol a halotti s gyászbeszédekben a legkisebb belső érték nélküli embereket is egekig magasztalunk, ha csak valamikép az egyház terén „szerepeltek“. Aki ezen rossz szokás leküzdésén fáradozik, az is nemes missziót végez.

Külföld.

— **Az evangélikus világmisszió** jelenlegi állásáról dr. *Warneck* hallei egyetemi tanár a következő összeállítást publikálta: A hittérítőket kiküldő evangélikus missziótársulatok száma 161. Ezek szolgálatában 7000 hittérítő, 3628 hajadon hittérítő nő, 496 missziói orvos és 223 női orvos áll. A benszülött segítők száma 78136, kik közül 4170 felszentelt lelkész. Az evang. tanintézetek száma kerek 20000, 1.500.000 tanulóval, az eddig megtérített pogánykeresztények száma pedig 11.646.500.

— **Hol áldoznak legtöbbet a misszióért?** Egy szászországi lelkész nemrég egy térképet készített, mely a missziói járulékok nagyságát tünteti fel Németországban. Kiszámította, mennyi jut fejenként az evang. lakosságra s azt találta, hogy Németországban Bréma áll az első helyen 38 fillérrel; aztán az egyes vidékek a következő sorrendben jönnek: Württemberg 29, Rajnavidék, Westphalen 21, Baden, Bajorország, Schleswig-Holstein 13, Hannover 11, Pommeránia 8, Hamburg, Hessen, szász tartomány 6. Nyugatporoszország 5, Mecklenburg-Schwerin, szász királyság, Brandenburg 4, Oldenburg 3, Braunschweig 2½, fillérrel. A Németországon kívül fekvő országok közül Finnország 8, Dánia 10, Svédország 19, Hollandia 22, francia Svajc 24, Norvégia 41, a német Svajc 51 fillért; Franciaország és Anglia 1 márka 20 fillért (1 K 32 f.) áldoz a misszióra fejenként. Jóval mindezek felett áll a herrnhuti testvérgyülekezet, melynél 7 m. 13 f (8 K 55 f) fejenként az évi járulék. Az evang. misszió évi bevétele az egész földkerekségén jelenleg 84 millió koronára tehető. Mikor fogunk ezen összeghez *mi* is számottevően hozzájárulni.

I r o d a l o m. *)

C. Bertelsmann, Gütersloh, kiadása:

Illustrierter Missionskalender für das evangelische Haus auf das Jahr 1906. Herausgegeben von Dr. phil. von *Schwartz*, Pastor in Bodenburg. 24 képpel. Ára 1 K 20 f, kötve 1 K 80 f. Ezen *missziói naptár*, mely a »Die Evangelischen Missionen« című családi lap kiadóhivatalában most másodszer jelent meg, nem áll *egy* misszió-egyesület szolgálatában, hanem arra törekszik, hogy

*) Ezen rovatban csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetek.

a misszióügynek *általában* új barátokat toborozzon, a régieket pedig kellőképen informálja. Kitűnő cikkei a missziói munkásság legkülönbébb ágaival ismertetik meg az olvasót. Hogy csak néhány cikket említsünk, szó van benne az Äthiopiizmusról, a vakokon kifejtett misszióról Kinában s Coillardról, a hiterős francia hittérítőről. Sok érdekeset olvasunk e naptárban az Ujhebridákon végzett missziói munkáról, az abessziniai felföldön kifejtett missziói törekvésekről stb. Tekintve azt, hogy a naptár csak kiváló cikkeket közöl, melyeket a művészi kivitelű képek még értékesebbé tesznek az ár nagyon is csekélynek mondható, miért is megszerzését melegen ajánljuk.

*

A *Lipcei Misszió* kiadásában (Verlag der Ev. luth. Mission, Leipzig, Carolinenstrasse 17) újabban a következő művek jelentek meg:

Was ist die Aufgabe eines Missionars? Von R. Handmann. Ára 24 fillér. A tudós szerző ezen művében az Ur ismert missziói parancsából indul ki, megbírálja mennyiben felelt meg egyházkunk ezen parancsának a tamul-misszióban s megismertet a hittérítő evangelisztikus, pasztorális, iskolai s irodalmi tevékenységével. Aki érdeklődik a hittérítők sokoldalú s fáradtságos tevékenysége iránt, vagy talán maga is hittérítő óhajt lenni, az nagy élvezettel s haszonnal olvashatja e munkát.

Meine erste Reise nach Ostindien. Von Missionar A. Gehring. 10 képpel. Ára 12 fillér.

Lehr- und Wanderjahre eines Tamulenmissionars. Von Miss. A. Gehring. 6 képpel.

Ára 12 fillér.

Zwei einsame Jahre in Birma. Von Missionar A. Gehring. 7 képpel. 12 fillér.

Ezen három füzetben, mely a »Palmzweige vom ostindischen Missionsfelde« című füzet sorozat 19., 20. és 21. száma gyanánt jelent meg, *Gehring* hittérítő beszél el érdekes részleteket kelet-indiai idejéből. Gehring, kitől a »Külmisszió« utolsó számában* közöltünk cikket, 25 évet töltött Indiában, honnét nevének súlyos megbetegedése miatt volt kénytelen visszatérni s most Erlangenben lakik, honnan irodalmilag s előadások tartásával szolgálja a missziót. Ezen három nagy eleven-séggel írt füzetet is tapasztalatainak gazdag tárházából merítette. Az elsöben Indiába s Indiában tett első utazásának élményeit s viszontagságait, a másodikban az első évek nehézségeit, a harmadikban pedig a Barma félszigetén (Hátsóindia) fekvő Rangunban töltött két évi működését írja le. Ez utóbbi füzetke az ottani pogányság köréből vett képei miatt is kiváló figyelmet érdemel. Terjesztésükkel nagyban hozzájárulhatunk gyülekezeteinkben a misszióismeret és missziószeretet fejlesztéséhez.

Zwölf Ansichtspostkarten mit Bildern aus der Leipziger Mission in Indien. Zwölf desgl. mit Bildern aus der Leipziger Mission in Afrika. Egy-egy sorozat ára 1 K 20 f. Remek kivitelű szinpompás képes levelezőlapok a Lipcei Misszió indiai és afrikai munkamezejéről. Aki e nemből valami igazán szépét s emellett különlegeset szeret, ne mulassza el megrendelni. Ezzel nemcsak magának s kedveseinek szerez örömet, hanem közvetve a missziót is segíyezi vele.

*

A *Londoni vallásos iratokat terjesztő társulat* kiadása, Budapest V. Alkotmányutca 15.:

A Világmisszió. Az evangéliumi külső misszió rövid ismertetése. Irta: *Fleischer* Gyula. Ára 12 fillér. Ezen tartalmaz füzetke, mely hazánkban első a maga nemében, a következő fejezetekre oszlik: Alapfogalmak; a misszió története; a művelt pogányok; a vad emberek; az izlám; a misszió s a kultúra; a zsidók; magyar misszió. Az 56 lapra terjedő művecske, melyet néhány kép is díszít, dióhéjba foglalva hű áttekintést nyújt ugy az eddig végzett missziói munkáról, mint a misszióra még váró óriási feladatról. Szerzője — ki mellesleg említve jogász — jó és hézagpótló munkát végzett ezen füzetke kiadásával.

*

J. & R. Bertschinger, Klagenfurt, kiadása:

Der letzte Abschied. Leichengebete gesammelt von J. K. Bünker. Vannak vidékek, hol lelkész nem jelenhet meg mindég a halottas háznál, úgy hogy egy rokon vagy gyülekezeti tag kénytelen megfelelő imádságot mondani. Csak az a baj, hogy ilyen ima nem akad mindég. Azért a szerző, ki stajerszági diaszporális gyülekezetében gyakran érezte ennek szükségét, a jelen könyvecskében a mondott célra, a legkülönbébb halálesetekre 53 imádságot gyűjtött össze s bocsátott a szörványbeli hívek rendelkezésére. Ezen gyűjtemény oly sikerült, hogy mi lelkészek, kik néha szintén zavarba jövünk aziránt, hogy mit imádkozzunk olyik halott felett, szintén igen jó hasznát vehetjük.

Nyugtázás.

A **Lipcsel Misszió részére** január 25-ig a következő kegyes adományok érkeztek hozzám: Nagyvázsöny offert. 2 K, W. J. és neje Ágfalva 4 K, özv. W. G.-né Ágfalva 3 K, Iharosberény offert. 3 K, özv. Tschurl Al. Bánfalva 20 fillér, Gölnichánya offert. 6 K, Györköny offert. 2 K 93 f, Szergény offert. (a kerül. pénztár utján) 4 K, Vágod offert. 4 K 36 f, Pröhle Károly missz. perselyéből Lajtaufalu 1 K 20 f, *összesen 30 K 69 f.* További adományokat is hálásan nyugtázok és továbbítok *Lipcsébe. Scholtz Ödön.*

Ü z e n e t e k.

T. J. Cegléd, dr. Zs. M. Budapest, M. B. Nagymarton, dr. Sch. K. Sopron, K. S. Répcelak, St. R. Svedlér, V. Z. Magyarbóly, K. A. Grinád, W. K. Csikostöttös, S. A. Maskova, dr. M. F. Alsókubin, Cz. S. Kővágóörs, K. S. Vágód, H. V. Frankonca urakat kérem, sziveskedjenek a »Külmisszióra« küldött előfizetési díjakat 5 koronára kiegészíteni, ha a »Missziói Lapokat« járítani kívánják. A »Külmisszió« mint önálló lap ezentúl nem jelenik meg. **S. B. Hrasztovác.** Kérem annak idején az ígért cikket, de biztosan. **L. F. Lucsmánd.** Én azt hiszem, hogy a »M. L.« révén úgy a kül- mint a belmisszió ügye szép fejlődésnek indulhat. Hiszen a bel- és külmisszió az egyház törzsének két ága, mely egyazon gyökérből, a szeretetben munkás hitből táplálkozik. S ez a gyökér elég erős mindkettő táplálására. Örömmel számítok szives közreműködésedre. **A protestáns laptársak szerkesztősegeinek is küldök mutatványszámot, kérve, hogy akik csereviszonyba akarnak lépni, indítsák meg címrere lapjukat, mire azt én is örömmel viszonzom.**

Pályázat.

Az **1907. évi**

Gotthold-naptár

részére pályázatot hirdetek egy hazai egyháztörténeti vonatkozású német nyelven irt **elbeszélésre.**

Az elbeszélés terjedelme 6—8 nyomtatott lap lehet s a pályanyertes mű szerzőjének **30 korona** tiszteletdíjat fizetek.

— Csak abszolút értékű munka díjaztatik. —

Pályázati határidő 1906. március 31.

A pályaművek hozzám küldendők.

Scholtz Ödön.